

12. Vestibuli trebaju biti opremljeni sa standardnim ugrađenim ormarima.
13. Sva ova načela treba primjenjivati posebno respektirajući opasnost od požara.

U prilogu se navode i drugi standardi koje treba primjenjivati u gradnji centara kao vatrootporni zidovi, krovnište, ulazi odnosno izlazi, rasvjetna mjesta, bojleri, prostor za preuzimanje građe, automatske štrcaljke, hidranti i sl.

U trećem dijelu knjige objavljene su bilješke V. Gondsona ml. o arhivskim kutijama, Hermine Baumhofer o postupku sa filmskim arhivom, te V. Gondsona ml. o zaštiti građe od požara.

Na kraju ove korisne knjige nalazi se i selektivna bibliografija američkih i vanameričkih radova o problemima dotaknutih u knjizi: administracija i moderni arhivi, planiranje arhiva i arhivskih sabirnih centara, oprema arhiva i zaštita građe.

Marijan Rastić

Georg Heller — Karl Nehring: COMITATUS SIRMIENSIS (abecedna lista mjesnih imena u srijemskoj županiji od XI stolj. do 1918.). München 1973.

Finougarski seminar Sveučilišta u Münchenu izdao je 1973. u svojoj seriji A »Die historischen Ortsnamen von Ungarn« kao sv. 1. knjigu »Comitatus Sirmiensis«, t.j. popis toponima i nekih ledinskih imena u srijemskoj županiji od XI stolj. do 1918. U najmanju ruku je čudno, da jedan finougarski seminar uključuje u svoju djelatnost sve toponime u Srijemu, i to još poslije mohačke bitke. Pripadnost mjesnih imena određenoj jezičnoj porodici ne definira se — kako znamo — njihovim položajem u jednoj županiji ili kakvoj drugoj teritorijalno-upravnoj jedinici, nego genezom i etimologijom. Autori kažu u predgovoru, da ovaj rad treba poslužiti kao: »nit vodilja za interdisciplinarna istraživanja, odnosno za one komplekse problema, za rješavanje kojih se zahtijeva poznavanje historijske mikrostrukture jednog geografskog područja tokom dužeg perioda; mogu ga [ovaj rad] iskoristiti historičari, arheolozi i etnografi, ali i lingvisti, koji znaju cijeniti datirana i pouzdano lokalizirana mjesna imena. Pokušali smo naći takav predio jugoistočne Evrope, istraživanje kojeg u navedenim naučnim područjima nailazi na određene poteškoće, karakteristične za ovaj projekt i njemu slične... Zato je kao slučaj-model izabran Srijem, koji je u protekla 2 tisućljeća uvijek bio tampon-zona među susjednim velikim silama, a u njemu su neprestano fluktuirale razne narodnosti.« Objasniviši da su kronološke granice ove zbirke postavljene od XI stolj. do 1918, t. j. od vremena kad izvori postaju bar donekle »izdašni« pa do »kraja I svjetskog rata, koji je prouzrokovao opet jednu odlučnu — no niti izdaleka ne zadnju — prekretnicu u nemirnoj povijesti Srijema«, autori nas informiraju da do danas nije ni za jednu regiju jugoistočne Evrope postojao »historijsko-geografski popis mjesta s rasponom od najstarijih datiranih toponima do naših dana«. Zato se u Münchenu radi na »Historisches Ortsnamenverzeichnis von Südsteuropa« (v. najavljeni članak K. Nehringa u »Südostforschungen« 32/1973). Slijedi definicija geografskog i historijskog pojma »Srijem«. Sjevernu, istočnu i južnu granicu tvore Dunav i Sava; zapadna granica je tokom stoljeća bila »prilično nestalna«, pa su autori odlučili da je fiksiraju sa stanjem granice Srijemske županije 1918. Tako je u okvir prikazanog rada ušla i prijašnja vukovska županija.

Kontinuitet u kronologiji ipak donekle slabi za razdoblje turske vladavine cca 1520. — cca 1720. Kao nalazišta toponima od XI stolj. do cca 1520. mogli su autori upotrebiti samo objavljene izvore, jer je rok završetka posla bio kratak. Za tursku vladavinu ekscerpirano je samo Šabanovićevo djelo »Turski izvori za istoriju Beograda«, I/1 (Beograd 1964.) i Smičiklasova »Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije«, zatim geografske karte onoga vremena i putopisi. Znači, autorima je izmakla literatura o djelovanju crkve pod Turcima. Očite nedostatke u obradi toponomastike iz turskog doba opravdavaju autori činjenicom, da u okviru istog »Sonderforschungsbereich 18«, kamo spada i prikazana monografija, rade E. Albrecht i K. Kreiser na »osmanskim toponimima jugoistočne Evrope«, pa će oni prezentirati mjesna imena iz turskog perioda. Karakteristično za toponomastičke izvore za treće razdoblje (1720—1918) je obilje ledinskih imena, koja pomažu da se lokaliziraju mnoga srednjovjekovna mjesna imena.

Prikazujući rezultat svog rada, autori ističu da on omogućuje za područje Srijema:

- »pouzdanije nego dosad odrediti starost oblika mjesnih imena, pa iz toga izvesti zaključke o oblicima naselja, jezičnim i etničkim slojevima, pa eventualno i o privrednoj situaciji stanovništva;
- utvrditi granice arhidakonata, pa prema tome i sfere utjecaja pojedinih biskupija; utvrditi granice latifundija i područja regalnih prava;
- iz kontinuiteta ili diskontinuiteta oblika pojedinih toponima izvesti zaključke o održanju starih naselja ili osnivanju novih;
- konkretizirati osobitosti vojnog i civilnog područja u XVIII stolj.«

Inače se u cijelom predgovoru nigdje ne kaže, da je Srijem danas u Jugoslaviji!

Slijedi 219 stranica abecednog popisa srijemskih toponima, i to sa svim njihovim varijantama, onako kako su zabilježeni u izvorima. Veliki je nedostatak što očite pogreške u izvorima (npr. Raiczroszello = Rajevo selo) nisu odmah označene kao takve. Šteta što je upotrebljen samo jedan tip slova za sve natuknice.

Upotrebljena bibliografija nije kompletna: npr. prijevod putopisa Evlije Čelebije na mađarski je uzet u obzir, a Šabanovićev prijevod na naš jezik nije. Bösendorferovih i Pavičićevih djela nema nigdje. Neki relativno lako dostupni i pregledni izvori, npr. indeksi i spisi Slavonske generalkomande u Arhivu Hrvatske, ili indeksi Dvorskog ratnog vijeća u bečkom Kriegsarchivu, pa analogno u Hofkammerarchivu, nisu konzultirani. Naš čitalac bi se po ovim autorima, trebao pomiriti s mađarskim grafijama hrvatskih imena u popratnom tekstu, npr. »Komitat Valkó« = vukovska županija, »Brodarics István« = Stjepan Brodarić. Ima i manjih netočnosti, npr. »čardak« ne znači uvijek »Wehrdorf«. Na kraju je reproducirana geografska karta »Szerém vármegye térképe« Pála Gönczyja iz 1897. Zašto nije sastavljena posebna karta s ucrtanim mjestima, koja se spominju u popisu? Autori su propustili da ostvare vrijedan prilog historijskoj toponomastici.

I. Filipović

Zbornik Historijskog instituta JAZU 7, Zagreb 1974. Posvećen akademiku Marku Kostrenčiću o njegovu 90. rođendanu.

M. Kostrenčić, Ljudevit Gaj (5—15), podredio je karakter članka namjeni za koju je bio prvobitno predviđen, pa i sam ističe da je »članak koncipiran kao govor koji se imao održati o stotoj obljetnici njegove smrti«. Vrlo sažeto dat je presjek glavnih momenata iz Gajeva života, punog mijena.